

ปัญญาอ่อนๆ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺสโนโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “ปัญญาอบรมสมาธิกับวิปัสสนาอ่อนๆ”

หลังเดินจงกรม พุทโธจนจิตสงบเป็นสมาธิ ยิ่งแล้วได้ฟังหลวงพ่อบุญแล้วมาปฏิบัติต่อก็จะสุขสงบเป็นสมาธิง่ายขึ้น จนชอบและรู้สึกดีติดสุขติดสงบ ทำให้ทำได้ทีละนานๆ แต่ได้ยินคำว่า “ครูบาอาจารย์หลายองค์ติดสมาธิหลายปี” ลูกเลยกลัว บวกกับพยายามตั้งใจออกจากงานเลยทำหลายแบบ

อยากรู้ว่า ทำแบบไหนเป็นปัญญาอบรมสมาธิ แบบไหนเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ ต่างกันอย่างไร ดูจากผลลัพธ์ใช่หรือไม่คะ

แบบที่เคยทำ

๑. เจริญสติจนใจมีสมาธิแล้วมีเวทนากายเกิดขึ้น เช่น หิว ปวด หนาว พอพิจารณาตามสวณ มันก็ดับหาย สงบ แบบนี้คืออะไร ปัญญาอบรมสมาธิใช่ไหม

๒. หลังเป็นสมาธิแล้วไม่มีอะไรเกิดขึ้นหน้างานเลย เราตั้งเรื่องมาพิจารณาเอง เช่น ร่างกายนี้เป็นของจริงหรือ ทำไมเราหวนนึกหนา ถ้าตายวันนี้ สถานะต่างๆ ที่มีทุกอย่างก็จบแล้วไงต่อ จะเอาอะไรเป็นสมมุติแต่ชาตินี้หรือ บางทีก็จับเอากองเถ้าไม้รอบวัดมาพิจารณาสุดท้ายร่างกายก็เหลือแค่นี้หรือ หรือเรื่องที่เคยคิดว่าตัวเองถูก เราถูกจริงหรือ ก็ตามใคร่ครวญเรื่องต่างๆ จนได้คำตอบหรือปล่อย แบบนี้ถือว่าเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ ถือเป็นตถังคปหานได้ไหม

๓. เดินจงกรมพร้อมฟังเทศน์หลวงพ่อบุญแล้วพิจารณาตาม เป็นวิปัสสนาอ่อนๆ ได้ไหม

๔. ถ้าเคยถนัดจากความรู้สึกเวทนาทางใจต่างๆ มาพิจารณา เราต้องซ้ำจืดเดิมพิจารณาแต่เวทนาใจเท่านั้นหรือไม่ หรือทำได้ทั้งเวทนา จิต ธรรม แล้วแต่หน่วยงานตอนที่ได้ (ไม่ถนัดพิจารณากาย เลยลองพยายาม รู้สึกไม่เชื่อ กลัวหลงว่าตัวเองจินตนาการ)

ขอขอบคุณหลวงพ่อด้วยความเมตตาอย่างสูง

ตอบ : ที่นี้ว่าคำถามส่วนใหญ่แล้วเวลาพิจารณาไปแล้วมันมีปัญหา ปัญหาของมันคือว่า “ปัญญาอบรมสมาธิหรือวิปัสสนาอ่อนๆ”

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่ว่าปัญญาอบรมสมาธิๆ เวลาโดยทั่วไป ถ้าโดยทั่วไป คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” มันใช้ปัญญาไล่ความรู้สึกนึกคิดของเรา

แต่ถ้าเวลาครูบาอาจารย์ท่านสอนนะ ส่วนใหญ่แล้วเป็นสังขารจิต แล้วชาวพุทธเรามันไม่มีสิ่งใดที่จับต้องได้ ท่านถึงให้หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ นี่มันเป็นสังขารจิต พอสังขารจิต นี่มันเป็นคำบริกรรม

คำบริกรรมนะ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ สิ่งนี้เป็นพุทธานุสติ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ แล้วเวลาหลวงปู่เจี๊ยะท่านสอน เวลาหายใจพุทโธๆ หายใจพุทโธไวๆ พุทโธไวๆ ก็ได้ อานาปานสติคือลมหายใจ

แล้วโดยทั่วไป เพราะว่าเมื่อก่อนเรื่องศาสนาในภาคอีสานส่วนใหญ่แล้วเขาถือผี พอถือผีแล้ว เวลาถือผีมันก็เหมือนกับว่ามันล้างไฟสะอาด มันไม่มีสิ่งใดเลย เวลาทำสิ่งใดแล้วมันก็ใช้หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ มันก็ได้ประโยชน์ไง แล้วมันทำของมันได้ไง

แต่เวลาศาสนามันมีคนเชื่อถือศรัทธาขึ้นมา พอเชื่อถือศรัทธาขึ้นมา เวลาบอกว่าหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ แล้วเราได้ฟังเทศน์ เราได้ศึกษาของเรามาก มันมีปัญญามาก เวลาพุทโธๆ แล้วมันพุทโธไม่ได้ พุทโธไม่ได้นะ

เวลาปัญญาอบรมสมาธิโดยที่เป็นทฤษฎี เป็นตำราเลย หลวงตาพระมหาบัวท่านเขียนปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิ เวลาท่านเขียนปัญญาอบรมสมาธิขึ้นมา เวลาพระทั่วไปที่เป็น นักวิชาการที่เขาศึกษามาเขาบอกว่า “ไม่มีหรอก มันมีแต่สมาธิอบรมปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิไม่เคยมี ไม่เคยมี”

เขาก็เอาที่หลวงตาท่านเขียนไปอ่าน พออ่านเสร็จแล้ว “เออ! ก็ใช่ะ”

คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” คือปัญญาอบรมสมาธิ คนที่ภาวนาไปแล้ว หลวงตาท่าน เป็นพระอรหันต์ เวลาท่านพิจารณาของท่านไปแล้วท่านเห็นว่าช่องทางวิธีการที่จะทำไป เวลา ช่องทางวิธีการที่จะทำไป เวลาหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธเราทำได้ยาก พอทำได้ยาก ขึ้นมา คนที่มีสติปัญญาเขาใช้สติปัญญาของเขา

สติปัญญาของเขา เวลาพิจารณา พิจารณาความคิด เวลาเราคิดอะไร เราจับความคิด นั้น จับความคิดนั้นโดยสติปัญญารู้เท่าทันมันด้วยเหตุผลที่เหนือกว่า คำว่า “เหตุผลที่เหนือกว่า” มันจะปล่อยความรู้สึกนึกคิดอันเดิม ปล่อยความรู้สึกนึกคิดความคิดที่มันคิดโดย ธรรมชาติของมันนะ แต่มันจะมากลึงด้วยคิดธรรมะเป็นข้อโต้แย้ง พอข้อโต้แย้งมันก็หยุด หยุด นั้นนี่คือปัญญาอบรมสมาธิ แล้วมันยังลึกซึ้งกว่านั้นอีก ถ้าปัญญาอบรมสมาธิ

ที่ว่าเวลาเราโค่นต้นไม้ พุทโธๆ แล้วจิตสงบ ต้นไม้ทั้งต้นมันล้มลง โอ้โฮ! ตี๋ม! เลยละ มันฟาดไปบ้านเรือนแหลกหมด นั้นนี่เวลาพุทโธๆ จิตมันลง แหม! มันลงวูบ มันแตกต่างกับ ปัญญาอบรมสมาธิ

เวลาปัญญาอบรมสมาธิ เวลาหลวงตาท่านเปรียบเทียบไว้ เหมือนต้นไม้ใหญ่ แต่มันมี ความจำเป็นว่าจะโค่นต้นไม้ นั่น แต่โค่นต้นไม้ไม่ได้เพราะมันไม่มีสถานที่ให้ต้นไม้ล้ม ท่านขึ้นไป ทอนแต่ละกิ่งๆ ทอนแต่ละกิ่งแล้วก็หย่อนเชือกลงมา หย่อนเชือกลงมา มันไม่มีอะไร กระเทือนเลย เห็นไหม แล้วพอมาถึงโคนต้น ท่านก็ตัดโคนต้นนั้นล้ม มันไม่กระทบอะไรเลย นี่ ปัญญาอบรมสมาธิ

แต่ละกิ่งๆ ที่เราทอนๆ ออก ก็ทอนจากความคิดนี้ไง ความคิดเราคิดเรื่องอะไรละ ความคิดที่มันผูกมัดหัวใจนะ สติปัญญามันเท่า พอมันจะคิดนะ มึงเคยคิดแล้ว คิดแล้วคิดทำไม อีก คิดซ้ำคิดซาก นี่ถ้าปัญญามันทัน นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ

ทีนี้คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” มันโดยทั่วไป แล้วในปัจจุบันนี้เวลาเราภาวนากัน เวลาภาวนากันบอก “คนนั้นมีสติ คนนี้มีสมาธิ แล้วใช้ปัญญาไปๆ” ส่วนใหญ่แล้วปัญญาอบรมสมาธิทั้งนั้น

คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” คือการใช้ปัญญามากน้อยแค่ไหน สูงส่งแค่ไหน สรุปลงคือสมาธิ มันไม่ใช่โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี ไม่มีหรอก ไม่เป็น

อันนี้พอเราคิดว่าเราใช้ปัญญาไปแล้ว จับต้องภาวนาไปแล้ว พอไปแล้วพอมันปล่อยวางได้โสดาบันขั้นหนึ่ง พอพิจารณาไปอีกได้สกิทาคามี พอพิจารณารอบหนึ่งได้อনาคามี พระอรหันต์เต็มเมืองไทยเลย พระอรหันต์ทั้งนั้น พระอรหันต์โดยความรู้สึกนึกคิดของเขา แต่ นี่ใจเราให้คะแนนตัวเองสูงส่งเกินไป ให้ตัวเองว่าตัวเองทำแล้วประสบความสำเร็จ แต่ความจริงไม่ใช่อะไรเลย นั่นสรุปลงเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิ หมายถึงว่า ใช้ปัญญาไปแล้ว ปัญญาที่มันใคร่ครวญไปแล้วขนาดไหนมันสรุปลงเป็นสมาธิ

แล้วบอกว่า กับวิปัสสนาอ่อนๆ

วิปัสสนาอ่อนๆ เวลาคนฝึกหัดปฏิบัติ ส่วนใหญ่แล้วโดยสังคม สังคมทั่วไปเวลาทำหน้าที่การทำงานสิ่งใดแล้วมันก็ต้องมีผลงาน มีชิ้นงาน เวลาภาวนาแล้วเราก็อยากจะได้ผลงาน ได้ชิ้นงาน ได้ผลงานได้ชิ้นงาน ชิ้นงานอย่างไร

แล้วเวลาคนเรานะ เวลาคนเราที่มีเวรมีกรรมนะ ภาวนาแล้วภาวนาเล่า ภาวนาจนภาวนาอย่างไรมันก็ไม่ลง มันก็เป็นไปไม่ได้ แต่ก็ฝึกหัดภาวนาไป

ถ้าเรายังภาวนาไป เวลาการภาวนาไป คนเรานะ โดยนิสัยของกิเลส กิเลสมันก็ฟาดวง ฟาดงาในหัวใจของเราอยู่แล้ว มันต้องการไปตามความพอใจของมัน มันจะไปใช้ชีวิตโดยอิสรภาพอะไรของมัน แล้วเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราบังคับตัวเรามาให้ประพฤติปฏิบัตินะ มันเครียดนะ มันทั้งเครียด มันทั้งมีความทุกข์ ทั้งมีความกดดัน มันร้อยแปด นี่เวลามันเป็นอย่างนั้นมันก็เป็นความทุกข์ความยากทั้งนั้นนะ

ฉะนั้น เวลาฝึกหัดใช้ปัญญาๆ ถ้าจิตมันใช้ปัญญามากน้อยแค่ไหนไง แล้วเวลาปัญญา
มากน้อยแค่ไหน เวลาเราใช้ปัญญาต่อเนื่องของเราไป แต่ถ้าเวลาฝึกหัดมา คนฝึกหัดมาจน
แบบว่าทำมาจนเคยชิน แล้วทำมาโดยประสบการณ์ที่มีมาก เวลามันใช้ปัญญาไปๆ มันก็จับต้น
ชนปลายไม่ได้ไง

คำว่า “จับต้นชนปลายไม่ได้” เวลาเราใช้ปัญญาๆ ปัญญาส่วนใหญ่แล้วถ้าเป็นครูบา
อาจารย์ของเรานะ ปัญญาอบรมสมาธิคือปัญญาสมมุติ คือปัญญาสามัญสำนึก คือปัญญา
สัญชาตญาณ ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาได้ ปัญหานี้เราคิดทบทวนโดยธรรมะ เราคิด
ทบทวนโดยธรรมะด้วยสติด้วยปัญญา ถ้าเราคิดทบทวนด้วยธรรมะ มันจะเปรียบเทียบระหว่าง
ดีและชั่ว บุญหรือบาป แล้วมันจะมีผลตกเนื่องมาถึงหัวใจ

เวลาทำบุญทำกุศลอยากได้บุญอยากได้กุศล เวลาการภาวนา เราภาวนา ทำบุญร้อย
หนพันหนไม่เท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนึ่งหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับทำสมาธิได้หน
หนึ่ง ทำสมาธิได้ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับภาวนามยปัญญาขึ้นมาหนหนึ่ง นี่ไง ผลของมัน
มหาศาลไง

สิ่งที่เรา来做บุญกุศลอยู่ที่เราทำโดยสัญชาตญาณ เราก็ใช้ชีวิตโดยปกติไง ถ้าเรามี
สติปัญญาขึ้นมา เราทำคุณงามความดี นี่ปัญญาอ่อนๆ ปัญญาชีวิตประจำวันของเราทั้งสิ้น

แต่เรามาเดินจงกรม เราใช้สติปัญญาใคร่ครวญด้วยปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรม
สมาธิมันฝึกหัดหัวใจเราเลย แล้วหัวใจมีสติปัญญาเท่าทันมันเลย นี่ปัญญาอบรมสมาธิ มันมี
บุญกุศลท่วมท้น แต่เราไม่รู้ เราอยากให้เห็นเป็นผลงานไง อยากเห็นผลบุญตกใส่หัวเลย อยาก
เห็นมรรคผลตกใส่ตัวเลย แล้วมันจะเอาที่ไหน เราคิดอย่างนั้น

นี่พูดถึงว่า มันเป็นเรื่องประเพณีวัฒนธรรม เรื่องบุญกุศล

คำว่า “บุญกุศล” มันเป็นนามธรรม คำว่า “บุญกุศล” คือคนฉลาด คนมีสติปัญญา คนที่
ควบคุมตัวเองได้ นั่นนะคือบุญกุศลของเขา ฉะนั้น พอบุญกุศลของเขา ฉะนั้นบอก ใช้ความคิด
อย่างนี้ แล้วบอกว่า เมื่อไหร่จะวิปัสสนาๆ

ใช้คำว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ” ปัญญาอบรมสมาธิ หลวงตาท่านเป็นคนค้นคว้าจนขวยมาเป็นประสบการณ์ของท่าน เป็นประสบการณ์ส่วนตัว วิทยานิพนธ์ของท่านที่ทำของท่านได้ แล้วท่านก็เขียนเทคนิคออกมาเป็นเทคนิคกันทำให้เราฝึกหัดใช้ปัญญา

แล้วใช้วิปัสสนาอ่อนๆ นี่เรารู้ เวลาใครมาก็ “ใช้ปัญญาหรือยังๆ”

ท่านเลยบอกว่า “เออ! หัดใช้ปัญญา นั้นวิปัสสนาอ่อนๆ”

เราก็จำขี้ปากมาพูดเลยละ เพราะอะไร เพราะเพื่อจะมายกยอปอคนที่ปฏิบัติไ “นี่มันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ” ใช้คนที่วิปัสสนาอ่อนๆ ก็ได้ภูมิใจ เออ! เราได้วิปัสสนาแล้วเนาะ

แต่ถ้าจะให้พูดโดยข้อเท็จจริงของเราเลยนะ มันวิปัสสนาปัญญาอ่อน ปัญญาอ่อนๆ นั้นนะ

มันจะเป็นปัญญาอ่อน หรือว่ามันจะเป็นวิปัสสนา มันจะเป็นสิ่งใดนะ เราฝึกหัดปฏิบัติของเราไป ผลของมันนะ มันเป็นวิทยาศาสตร์ เราทำอย่างไรได้อย่างนั้น เราปฏิบัติอย่างใดก็ได้ อย่างนั้น เราปฏิบัติผิด มันก็ผิดพลาดพลดเสมอไป มันปฏิบัติถูก เฮ้ย! อย่างนี้เราไม่เคยเห็นเนาะ ถ้าปฏิบัติถูกนะ เฮ้ย! อย่างนี้มันมาจากไหน เพราะอะไร

เพราะสิ่งที่มันผิดพลาดๆ ผิดพลาดอยู่นั้นนะเพราะโลกมันมี สมมุติบัญญัติในโลกนี้มันซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่อย่างนั้นนะ แล้วเราก็ทำซ้ำๆ ซากๆ ซากๆ มันก็ซ้ำอยู่กับที่นั่นไง แต่ถ้ามันเป็นจริงมันเหนือโลกไหม มันเหนือสมมุติบัญญัติไหม

พอมันเหนือสมมุติบัญญัติ เฮ้ย! อย่างนี้เราไม่เคยเห็นเนาะ เฮ้ย! อย่างนี้ดีเนาะ

ทำไมจะไม่ดีละ ก็มันเหนือโลก ก็มันเป็นข้อเท็จจริง นี่เนื้อหาสาระข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนั้น แต่ถ้ามันภาวนาแล้วภาวนาแล้วก็อยู่กับที่ อ้าว! ก็เท่าทุนไง เราก็สมบูรณ์แบบอยู่อย่างนี้ไง

ฉะนั้น วิปัสสนาอ่อนๆ เราคิดว่าหลวงตาท่านให้คะแนนลูกศิษย์ ให้คะแนนให้พวกปฏิบัติ ภาษาเรานะ ยกตูด พอยกตูดแล้วเราก็จำขี้ปากมาใช้ วิปัสสนาอ่อนๆ

เราจะบอกว่า มันปัญญาอ่อน ปัญญาอ่อนๆ ไม่เป็นไร ชี้อ เราตอนนี้เปลี่ยนชื่อ ตั้งชื่อกันอยู่ตลอดเวลา ชื่อของมันเป็นชื่อของมันนะ ตัวจริงคือผลเกิดขึ้นจากหัวใจของเรา ถ้าตัวจริงเกิดขึ้นจากหัวใจของเรา ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิๆ

ตอนนี้เราเทศน์สมาธิต่างๆ หลากหลายเพื่ออะไร มันแค่สมาธิ เทศน์ชุดทำยาๆ จะเป็น “สมาธิกาฝาก สมาธิโมฆะ สมาธิหัวตอ” มันแค่สมาธิทั้งนั้นนะ

เพราะถ้ามันเป็นธรรมนะ จิตใจที่มีคุณธรรมนะ มันสูงส่งมาก แล้วสูงส่งตรงไหน คุณค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดูครูบาอาจารย์สิ สูงส่งที่นั่นนี่ๆ สูงส่งมาก มันไม่ไปเบียดเบียนใครเลยละ มันไม่เบียดเบียนใคร มันจะอยู่ในหัวใจนั้น หัวใจที่สูงส่งมันพอในตัวมันเอง มันอยู่ในตัวมันเองโดยอิสระ แล้วหลวงตาท่านพูดเลย มันสว่างโพลงตลอดเวลา แล้วมันจะไปยุ่งวุ่นวายกับใคร

แล้วจะเอาสว่างโพลงไปอวดชาวบ้าน สู้พระอาทิตย์ไม่ได้ สู้แสงไฟไม่ได้หรอก คือเขารู้ด้วยไม่ได้ มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิของใจดวงนั้น

ใจดวงนั้นถ้าเป็นธรรมจริง เขาไม่ไปให้คนอื่นเข้าใจเหมือนเขา โดยข้อเท็จจริงมันเป็นไปไม่ได้ ไม่มีหรอก ถ้าไม่มีแล้วครูบาอาจารย์เทศน์ทำไม ท่านก็เทศน์จิตใจที่สูงกว่าไง ดิ่งจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมาไง จิตใจที่สูงกว่าท่านก็อธิบายของท่าน ท่านพิจารณาของท่าน

เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านพูดไง เวลาหลวงปู่มั่นท่านอยู่ที่หนองผือ เวลาหลวงปู่มั่นเทศน์นี้ แหม! นิพพานเหมือนหยิบจับเอาได้เลย เพราะท่านเอาความนิ่งๆ ความในใจของท่าน เทศน์ประกาศออกมาไง เราก็มีหัวใจ เราก็มีความรู้สึกไง แหม! เหมือนหยิบเหมือนจับได้เลยนะ

พอท่านบอกว่า “เอวัง”

ฟ้าปิดเลย นิพพานหายเกลี้ยงเลย เพราะมันไม่รู้ แต่เวลาเทศน์นะ โอ้ย! นั่นก็ใช่ นี่ก็ใช่ นั่นก็ใช่เนะ โอ้ย! นิพพานมันจะหยิบจะจับเอาเลยละ มาจากไหนนะ

มาจากใจหลวงปู่มั่น มาจากความรู้จริงในใจอันนั้น ถ้าความรู้จริงในใจอันนั้น นั่นนะความจริง ฉะนั้น ถ้าเป็นความจริงแล้วนะ นิ่งๆ เหนือโลกเหนือสงสาร เป็นปัจจัยตั้ง แล้วพยายามชักนำหัวใจที่ต่ำกว่าให้มันขึ้นมาๆ

ฉะนั้นบอกว่า ปัญญาอบรมสมาธิ เป็นการยืนยันว่าที่กระทำทั้งหมดเป็นแค่สมาธิ มันไม่เป็นมรรคเป็นผลหรอก ว่างๆ ว่างๆ นั่นนะ ว่างๆ ว่างๆ ใครก็ว่างได้ นก กา ไก่ มันก็ว่างๆ ได้เหมือนกันหมด จะเป็นสุนัข จะเป็นอะไร มันก็ว่างๆ เหมือนกัน ใครก็พูดได้ ใครก็ทำได้ ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ

แล้วมันว่างมาจากไหนวะ ทำไมมันว่าง

พูดไม่ได้

ว่างๆ ก็คือว่างๆ

แล้วอะไรว่างๆ ละ

ก็มันว่างๆ แล้วว่างๆ มาจากไหน

ก็มันว่าง

แล้วทำอย่างไร

ก็มันว่าง

แถมไปเรื่อย ไม่มีที่มาที่ไปทั้งสิ้น ฉะนั้น นี่เป็นมิจฉา

ถ้าเป็นสัมมามันถึงเป็นปัญญาอบรมสมาธิ คนที่เป็นปัญญาอบรมสมาธิรู้สามัญสำนึก เราเป็นคนมีสติสัมปชัญญะ เรารู้ว่าเราเป็นคน แล้วถ้าเป็นคนแล้วเป็นคนดีด้วย คนดีคือไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำลายใคร นี่สัมมาสมาธิ สมาธิมันต้องมีสติมีปัญญา มีความเข้าใจด้วย

ว่างๆ ว่างๆ ว่างอะไรของมึง

ถ้าวิปัสสนาอ่อนๆ มันเป็นการที่ว่าฝึกหัดใช้ปัญญาไปแล้วถ้ามันเห็นนะ มันรู้ของมัน มันพิจารณาของมัน มันใช้ปัญญาของมันไปได้ แต่โดยสามัญสำนึก โดยข้อเท็จจริง สมาธิมันอยู่ไม่ได้

คูลี นั่งอยู่เฉยๆก็ปวดเมื่อย เวลาเดินเฉยๆก็เมื่อย สมาธิพอเข้าไปแล้วเฉยๆมันก็คลาย ออก สมาธิมันไม่อยู่ร้อยเปอร์เซ็นต์อย่างนั้นตลอดไปหรอก มันไม่เขียนว่า ‘๑๐๐’ แล้วก็ไปร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วมันก็จะไม่ลบเลือนไปเลย...นี่มันตัวเลข แต่ความรู้สึกมันมีขึ้นมีลง มันจะอยู่อย่างนั้นไม่ได้

ถ้ามันอยู่อย่างนั้นไม่ได้ขึ้นมา เวลามันเสื่อมมันถอยไปแล้วมันจะเอาอะไรมาเป็นปัญญา ปัญญามันจะเกิดจากพลังงานอันนั้น ถ้าพลังงานอันนั้นไม่มี มันเป็นโลกีย์ปัญญา มันเป็นเรื่องโลกๆ ทั้งสิ้น

นี่พูดถึงว่า ปัญญาอบรมสมาธิกับวิปัสสนาอ่อนๆ

วันนี้เลยอยากพูดเรื่องว่าปัญญาอบรมสมาธิ ของที่คิดที่ใช้ สรุปลงมันเป็นสมาธิทั้งสิ้น เป็นสมถะ คำว่า “เป็นสมถะ” นะ เอ็งจะรังเกียจ เอ็งจะไม่ยอมรับว่า สมถะแก้กิเลสไม่ได้ เราใช้ปัญญาแล้วเราไม่ต้องการสมถะ

แต่ผลของมันก็คือสมถะไง แต่เอ็งปฏิเสธ เอ็งไม่ยอมรับ ก็เลยเป็นมิจฉาใจ เป็นมิจฉา เพราะคิดว่า กูไม่ยอมรับสมาธิ กูนี้เป็นโสดาบัน ก็กลายเป็นมิจฉา ไม่มีอยู่จริงทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้าผลตามความเป็นจริงโดยข้อเท็จจริงคือปัญญาอบรมสมาธิ

แล้วถ้ามันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ คือถ้าจิตสงบแล้ว จิตมันจับ มันจับคือมันจับกิเลส จับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม มันคือกิเลส กิเลสเพราะอะไร เพราะสิ่งนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของมัน ถ้าจับได้แล้ว มันจับได้แล้วมันใช้ปัญญาของมันฝึกหัดไป ก็คนที่ไม่เคยทำมันก็ฝึกหัดของมันไป พอฝึกหัดไปมันก็เป็นวิปัสสนาอ่อนๆ

คำว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ” คือมันมีผลของการใช้กำลังของสมาธิ แล้วมีผลของการใช้ปัญญา มันเข้าไปในเนื้อจิต มันมีการกระทำไป มัน เอ้อะ! นี่คืออะไรวะ เฮ้ย! นี่ก็ไม่ใช่เห็นเลย เพราะอะไร เพราะมันเป็นข้อเท็จจริงไง เพราะข้อเท็จจริงเราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แต่พอมันเห็นขึ้นมามันก็เป็นวิปัสสนาอ่อนๆ ไป สิ่งนี้มันทำของมันไป มันเป็นข้อเท็จจริง

ฉะนั้น ไม่ต้องไปติดที่ชื่อ ไม่ต้องไปติดที่วิธีการ เป็นแต่ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติธรรม

และวินัยนี้ได้ พระปัจเจกพุทธเจ้าก็เป็นพระพุทธรูปเจ้าเหมือนกัน แต่สอนได้ในชีวิตของท่าน ท่านไม่สามารถบัญญัติ ไม่สามารถบัญญัติเป็นธรรมและวินัยเป็นพระไตรปิฎกนี้ไง

นี่ก็เหมือนกัน ปัญญาอบรมสมาธิ วิปัสสนาอ่อนๆ มันเป็นวิมุติภาวะ เป็นสิ่งที่หลวงตา ท่านกว้างขวาง ท่านถึงพูดออกมาเป็นทางวิชาการได้ แล้วเวลาพูดทางวิชาการแล้วเราก็มารู้ความหมายกันว่าแค่นี้ เป็นแค่นี้ เรามาคุยกันให้รู้เรื่อง แล้วรู้เรื่องแล้ว เรากวนไปมันอยู่ที่หัวใจของเราจะเป็นได้หรือเป็นไม่ได้ นั่นเป็นข้อเท็จจริงอันหนึ่ง

ฉะนั้น เข้ามาคำถาม คำถามขึ้นมา “เจริญสติจนใจเป็นสมาธิ และมีเวทนาเกิด หิว ปวดหนาว พิจารณาส่วนกับมันสงบไป อย่างนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิใช่ไหมคะ”

ใช่ อย่างนี้แน่นอน เพราะแน่นอนหมายความว่าสามัญสำนึกที่เราคิดนี้ สามัญสำนึกที่เราคิดถ้าเรามีสติปัญญาไล่ไป เราเห็นเลย นี่ธรรมโสด ธรรมโสดเพราะเราตรึกในธรรมๆ ใจ คุณภาพของสติ คุณภาพของสมาธิ แล้วคุณภาพของปัญญา นี่ธรรมโสด

ธรรมโสดมันมายับยั้ง ยับยั้งสิ่งที่ความคิดมันเกิดขึ้นมันโดยมาร โดยมารคือโดยกิเลส โดยสัญชาตญาณใช่ไหม โดยความคิดของเรามันมีสัญชาตญาณที่มันผุดขึ้นมา นี่มันมาจากกิเลส มาจากอวิชชาทั้งสิ้น แล้วเรามีสติปัญญาฝึกหัดของเราไป เราใช้ธรรมะเข้าไปใคร่ครวญ นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิคือปัญญาอบรมสมาธิดี ผลงานคือผลงานดี แต่ว่าจะเป็นขั้นขั้นขั้นขั้น...
...

จะเป็นขั้นขั้นขั้นขั้นมันอยู่ที่ข้อเท็จจริง มันเป็นของมันเอง แล้วถ้ามันเป็นของมันเอง มันเป็นปัจจัยตั้ง ปัจจัยตั้ง

แต่มันเป็นเอง เป็นเองแล้วหันรีหันขวาง เป็นเองแล้วยังไม่รู้ ไม่รู้ไม่เป็นไร เพราะอะไร เพราะถ้ามันยังไม่รู้มันแสดงว่าคุณสมบัติมันไม่สมบูรณ์ของมันไง พอไม่สมบูรณ์ เราก็ทำซ้ำๆ

การปฏิบัติ เวลาหลวงตาท่านอยู่นะ เราฟังประจำ มีคนไปถามท่านนะ ถูกไหม ถูก แล้วทำอย่างไรต่อ ก็ทำซ้ำๆ

หลวงปู่เจี๊ยะท่านพิจารณาของท่านนะได้ ๒ ชั้น พิจารณาจนโลกนี้ราบหมด แล้วคนที่มีคุณภาพ มีคุณสมบัติไง ท่านไม่เคยพูดให้ใครฟังเลย แม้แต่อาจารย์กงมาเป็นอาจารย์ของท่าน ท่านยังไม่พูดให้ฟังเลย ต้องขึ้นไปหาหลวงปู่มันอย่างเดียว

เวลาจะขึ้นไปหาหลวงปู่มันนะ พี่สาวท่านดูแลการอยู่การกินของหลวงปู่เจี๊ยะมา ท่านรู้น้องชายเรากินอาหารอย่างไร อยู่อย่างไร ร้องห่มร้องให้ “ไปไม่ได้ๆ”

เพราะความเป็นอยู่พี่สาวดูแลน้องชายมา สดๆ นะ อาหารต้องสดๆ ทุกอย่างสดๆ เพราะท่านมีฐานะ แล้วจะไปอยู่กับหลวงปู่มันจะไปกินอะไร ร้องห่มร้องให้จะไม่ให้ไป แต่ท่านจะไป จะไปเพราะอะไร

จะไปเพราะคนนอกไม่รู้หรือว่าคุณสมบัติในใจของท่านคืออะไร มันก็เห็นแค่น้องชายเราไง เห็นแค่พระน้องชายที่เราเคยเลี้ยงมาไง แต่ไม่รู้หรือว่าน้องชายปฏิบัติเข้าไปจนหัวใจเป็นพระสัทธาคามิแล้ว แต่พี่สาวไม่รู้ เพราะไม่รู้ถึงห้วง เพราะไม่รู้ถึงพยายามถึงไว้ แต่อย่างไรก็ต้องไป

พอท่านขึ้นไป ที่นี้เวลาขึ้นไป ท่านขึ้นไปหาหลวงปู่มัน เเล่ให้หลวงปู่มันฟังหมดเลย กระผมพิจารณาอย่างนั้น พิจารณากายอย่างนั้น แยกอย่างนั้นๆ

แล้วหลวงปู่มันบอก เออ! ดีแล้วแหละ

แล้วหลวงปู่เจี๊ยะก็ถาม แล้วให้ผมทำอย่างไรต่อไปครับ

ก็ทำอย่างเดิมไง ซ้ำๆ

เวลาขึ้นไปหาหลวงตา ท่านถามนั่นถูกไหมนี่ถูกไหม แล้วทำอย่างไรต่อ

ซ้ำ ซ้ำเพราะอะไร ซ้ำเพราะที่เราทำมามันมีสติ มันมีความเพียร มันมีสมาธิ แล้วมันก็มีปัญญาที่เราทำมาแล้ว แล้วเอ็งจะไปทำอะไรใหม่ ของที่เอ็งทำมาเป็นบาทเป็นฐานเป็นพื้นฐาน เอ็งต้องอาศัยสิ่งนี้ต่อเนื่องขึ้นไป

เวลามันต่อเนื่องขึ้นไป สิ่งนั้นมันจะขึ้นไหนก็แล้วแต่ มันก็ต้องจากพื้นฐานจากใจเรานี่แหละ จากศีล สมาธิ ปัญญาของเรา ใจเราขึ้นไป มันก็พัฒนาของมันขึ้นไป

นี่ไง ขนาดหลวงปู่เจี๊ยะไปหาหลวงปู่มนั๊วะ “แล้วให้ผมทำอย่างไรต่อไปครับ”

“ก็ทำซ้ำไง”

อันนี้ก็เหมือนกัน คำว่า “ทำซ้ำๆ” เราทำของเรา แล้วทำของเราแล้วนะ ต้องมีหลักเกณฑ์ หลักเกณฑ์ หมายความว่า เรามีจุดยืนของเรา เรายันหมั่นเพียรของเราอย่างนี้ แล้วทำต่อเนื่องไป มันจะปล่อยขนาดไหน มันจะทำได้ เดียวมันก็คิดอีก คนเป็นไม่ใช่คนตาย คิดอยู่แล้ว

ถ้าคนนะ ถ้ามันมีอำนาจวาสนานะ เวลามันปล่อย ปล่อยคือสมาธิ พอสมาธิแล้ว คนนั่งสมาธิแล้วบางวันออกจากสมาธิแล้วมันยังสงบอยู่อีก ๓-๔ วันนะ เวลาออกจากสมาธินะ มันเดินไปไหนตัวเบาไปหมดเลย นี่ผลต่อเนื่องของมันไป แล้วถ้ามันทำต่อเนื่องไป ซ้ำลงไป

นี่ผลของมันที่ว่า นี่มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิใช่หรือไม่

๒. แล้วเป็นสมาธิแล้ว เมื่อมันตั้งเรื่องพิจารณาของมัน

เวลาตั้งเรื่องพิจารณาอย่างนั้นๆ ต่อหน้างาน อันนี้มันก็เป็นวิธีการ เขาเรียกว่าเป็นอุบาย

เวลาทำงานแล้วเราต้องการทำงานให้ได้ผลงาน ทำงานได้ผลงานแล้วเรามีงานสิ่งใดที่มันไม่ทำ เราก็ยกขึ้นมาพิจารณา เวลาที่เราจับกายได้ เราพิจารณากายได้จนที่ว่ามันปล่อยหมดแล้ว พอปล่อยหมดแล้วขนาดไหนนะ เรายักษาพุทโธไว้เฉยๆ เดียวมันก็มาอีก

แต่ถ้าเวลากิเลสมันหลอกนะ มันไม่ให้มาเลย มันปล่อยให้ว่างอยู่อย่างนั้นนะ ปล่อยให้ว่างอยู่อย่างนั้นจนเราเผลอ พอเราเผลอ เราไม่ได้ดูแลรักษานะ เดียวมันก็เสื่อมลง พอเสื่อมลงนะ เดียวมันก็ตลบหลัง

กิเลสร้ายนัก

ฉะนั้น ถ้ามันที่ว่าเวลามันต่อหน้างาน เราทำอย่างไรของมันอย่างนั้น บางทีเราจับงานแล้วไม่มี เราพิจารณาของเรา มันก็พิจารณาอย่างนี้ แล้วพิจารณาไม่ได้ เราก็กลับมาพุทโธ กลับมาปัญญาอบรมสมาธิอยู่ของเราอยู่อย่างนี้ ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริง มันก็เป็นข้อเท็จจริง

ฉะนั้นบอกว่า อย่างนี้มันจะเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ หรือไม่ หรือมันจะเป็นตถังคปหาน

ถ้าตทั้งหมดหนะ ส่วนใหญ่แล้วถ้ามันจะเป็นจริงมันต้องจับได้ จับได้ จับกิเลสได้ พอจับกิเลสได้ เพราะคำว่า “ตทั้งหมดหนะ” คือมันเข้าไปกระพือจนถึงกิเลสแล้วละ

แต่ถ้ามันยังจับสิ่งใดแล้วมันยังไม่ชัดเจน คำว่า “ชัดเจน” นะ เหมือนเราตรวจสุขภาพ พอตรวจสุขภาพเสร็จแล้วหมอจะรายงานเลยว่าเป็นโรคอะไรบ้าง ถ้าเป็นอะไรก็รักษาตามนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันวินิจฉัยได้ว่าโรคอะไร นั่นละเราจะรักษาตามนั้น แต่ถ้าเราเป็นคนปกติ เราไม่มีโรค ร่างกายสมบูรณ์ ร่างกายสมบูรณ์ก็ส่วนร่างกายสมบูรณ์

นี่เขาว่า ถ้ามันพิจารณาแล้วมันปล่อย

ปล่อยก็รอจังหวะ เราปล่อยมันก็มีความสุข มันก็มั่นคงของมัน สุดท้ายแล้วเราก็ภาวนาของเราต่อเนื่องไป มันต้องเฝ้ามาแน่นอน

เราจะบอกว่า กิเลสบางทีนะ มันก็สู้ต่อหน้า บางทีมันก็หลบ บางทีนะ มันก็ยุแหะ บางทีมันเป็นกิเลสบังเงา มันอ้างว่ามันเป็นธรรมะ

ไอ้โฮ! ร้ายกาจ กิเลสนี้ร้ายกาจนัก “ไอ้โฮ! เราเป็นคนเก่ง เราภาวนาแล้วว่างหมดเลย ว่างจนไม่มีอะไรเลย” มันชวนไปด้วยนะ เวลากิเลสมันบังเงา

กิเลสบังเงาคือกิเลสมันแปลงเพศแปลงตัวมันว่ามันเป็นธรรม แล้วมันก็เอาสภาพของธรรมะมาเสนอเรา ถ้าเราพลาดพลั้งเชื่อมันไป...เรียบร้อย เรียบร้อยตรงไหน เรียบร้อยตรงจิตมันเสื่อมใจ พอเสื่อมแล้ว ไหนเป็นธรรมละ ธรรมะทำไมมันทุกขขนาดนี้ละ ไหนว่ามันเป็นธรรม นี่กิเลสร้ายนัก

เราฝังใจมาก หลวงตาท่านพูดเลย ในโลกนี้ไม่กลัวอะไรเลย กลัวกิเลสในใจคน กิเลสในใจคนมันพลิกมันแปลง

มาอยู่กับหลวงพ่อดีๆ ทั้งนั้นนะ “ไอ้โฮ! หลวงพ่อสุดยอดๆ” พอมันไปฟังข่าวสองที่มันพลิกเลย “หลวงพ่อกโกหก หลวงพ่อ แหม! มีหมกเม็ดนะ” กิเลสมันร้ายนัก อันนี้มันกรรมของสัตว์มันเป็นเรื่องของผู้มีสติปัญญาเล็กน้อยมันจะวินิจฉัยของมันเอง

ทุกคนไม่มีความสามารถไปควบคุมความคิดคนได้หรอก ความคิดของคนเรื่องหนึ่ง วิชาของเรื่องนี้ ความคิดบางคนดีๆ มากนะ ถ้าวิชาเขาไปเจอคนไม่ดีล่ะ

โห! อชาติศัตรูไปเจอเทวทัตล่ะ เวลาไปเจอเทวทัตอยู่แล้วก็ให้ฆ่าพ่อ ทั้งๆ ที่บอกว่า “ฆ่าทำไม เดียวพ่อก็ให้” “แล้วถ้าเ็งตายก่อนล่ะ” เออ! จริงเว้ย เาจนได้ คนมันจะมึนมันจะเหย่ อยู่ที่วิชา เ็งเชื่อเขาทำไม เ็งไม่มีสติปัญญาหรือ นี่เวลากิเลสมันพลิกมันแปลงร้ายกาจนัก

ฉะนั้น สิ่งที่เขาเขียนมาหาหลวงพ่อก็มีแต่ว่าจับมันพิจารณาได้หมดทุกอย่างเลย แต่เวลากิเลสมันหลอกไม่ได้บอกเลย

ภาษาเรานะ เราปฏิบัติของเราไป เราไม่ต้องไปคาดหวัง คำว่า “คาดหวัง” เราจะให้ชื่อไปเหมือนเราเลย เทศน์จบแล้วนะ มีปัญหาเรื่องตั้งชื่อ เฮ้ย! จะชื่ออะไรดี เทศน์จบแต่ละกัณฑ์นะ พวกอัดเทปจะมาถาม “หลวงพ่อ ชื่ออะไร” ภูมิปัญหาดังชื่อมากเลย

นี่ก็เหมือนกัน เราไม่ต้องไปตั้งชื่อ ไม่ต้องเอาไปเป็นภาระ แยกไม่ต้องเอามาไว้บนคอปลดมันออกไป แล้วเรารู้มันอย่างเดียว ภาวนาต่อเนื่องๆ ไม่เอาแยกมาไว้บนคอเรา ไม่ต้องไปตั้งมัน ชื่อนะ ชื่อใครก็ตั้งได้ เดียวไปหาพระที่เขาตั้งชื่อให้ แล้วเขาตั้งให้เลย อันนั้นจบ

“๓. เเดินจงกรมฟังเทศน์หลวงพ่อกับไปด้วย แล้วพิจารณาไปด้วย เป็นวิปัสสนาอ่อนๆ ได้หรือไม่”

คำว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ” นี่นะ คำว่า “วิปัสสนา” วิปัสสนาคือปัญญา รู้แจ้งในใจของตน ปัญญา รู้แจ้ง ปัญญาแยกแยะกิเลสของตน ที่มันจับกิเลสได้หรือไม่ได้ล่ะ

แต่ถ้ามันจับกิเลสไม่ได้ ไม่มีความจำเป็นนะว่าจะเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ หรือแก่ๆ แต่ถ้าเป็นปัญญาอ่อน ปัญญาอ่อนคือเด็กอกตติงสมันมีปัญหา ค่อยๆ ฝึกมัน

เด็กพิเศษเขายังฝึกให้มันใช้ชีวิตประจำวันได้ เด็กพิเศษ พ่อแม่ทุ่มเทนะ ลาออกจากงานไปดูแลลูกของตนเพื่อให้ลูกของตนกลับมาฟื้นฟูมา นี่ด้วยความรักความผูกพันใจ นี่หัวใจของเรา กับธรรมะ แม่กับลูก หัวใจเรานั้นเป็นแม่ คำว่า “เป็นลูก” เป็นลูกมันเกิดจากใจใจ ให้มันเป็นขึ้นมา

จะวิปัสสนาอ่อนๆ นั้นมันอีกเรื่องหนึ่งนะ แต่ถ้าเป็นปัญญาอ่อน ปัญญาอ่อนต้องพิจารณาของเราเข้ามา

วิปัสสนาอ่อนๆ อ่อนๆ พุดไว้ให้คนปฏิบัติมันเข้มข้น ใดๆ ภาวนาได้วิปัสสนาสักหน่อยหนึ่ง มันก้าวหน้าไถ่ มันก้าวหน้าไถ่ ถ้าก้าวหน้าก็ก้าวหน้าไป มันเห็นความเห็นของเขา เวลาผลคือว่า ภาวนาแล้วมีความสุขใหม่ ภาวนาแล้วจิตสงบหรือไม่

ถ้าจิตสงบมันก็เป็นความสุขของเรา ถ้าจิตไม่สงบ เราได้ลงทุนลงแรงแล้ว เราได้เดินจงกรม เราได้นั่งสมาธิภาวนาถวายของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คำว่า “ถวายของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” เราก็เป็นศาสนทายาท เราเป็นธรรมทายาท เราอยู่ใกล้ชิดพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์

เวลาพระจะสึก เวลาคนจะต่อต้านการปฏิบัตินะ มันสะบัดกันพรวด ไปเลย มันไม่เอาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์แล้ว มันสะบัดกันไปเลย

แต่ถ้าของเรา เรายังอยู่ของเรา จะวิปัสสนาอ่อนๆ จะใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราก็พยายามฝึกฝนทำของเรา เราอยู่ใกล้ชิดของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธรูป พุทธะๆๆ พุทธะๆๆ เราอยู่ของเราอย่างนี้ จะได้หรือไม่ได้ นี่คือการภาวนาแล้วนะ

คำว่า “ภาวนา” แค่ว่าเชื่อในพระพุทธรูปศาสนานี้ก็ภาวนาแล้ว แล้วเราปฏิบัติอีก แล้วปฏิบัติได้ไม่ได้ ภาษาเราเลย ก็กิเลสเราทั้งนั้น ก็กิเลสเรามันต่อต้าน ก็กิเลสเรามันพลิกมันแปลงจนเราหลงทางอยู่

เราก็สู้กับมันสิ เวลาสู้กับมันก็ไถ่ สู้กับมันด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยวิธีการของเรา สู้มันอย่างนั้นนะ มันจะเป็นสิ่งใดก็ให้มันเป็น จะเป็นสมาธิสมาธิ สมาธิสมาธิกับมิจา สมาธิสมาธิขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เป็นสมาธิแล้วก็เสื่อมลง

มันเหมือนกินข้าว กินข้าวทุกวัน พุงนี้ก็กินอีก ไม่กินข้าวก็อยู่ไม่ได้ ไม่ภาวนาก็อยู่ไม่ได้ ไม่ฝึกหัด เราก็อยู่ไม่ได้ เราก็ทำไปๆ ทำของเราไป ทำให้เป็นประโยชน์กับเรา จบ

“๔. ถ้าเคยถนัดกับความรู้สึกเวทนาต่างๆ การพิจารณาเราทำซ้ำจริตเดิม พิจารณาเวทนาเท่านั้น แล้วถ้าทำเวทนา จิต ธรรมได้หรือไม่ เคยฝึกหัดพิจารณากายแล้วมันไม่เชื่อ มันไม่ตรงกับจริต”

ถ้ามันไม่ตรงกับจริต เราทำสิ่งใดแล้วถ้าตรงกับจริตนะ คำว่า “ตรงกับจริต” มันเจริญก้าวหน้า เรากำหนดสิ่งใด ทำสิ่งใดแล้วมันพัฒนาก้าวหน้าขึ้นไปนี้ใช่ ถ้ามันพัฒนาก้าวหน้าไปแล้วนะ มันก็พอเป็นได้ แล้วครั้งต่อไปทำไมมันไปไม่ได้ละ ไปไม่ได้เพราะอะไร

เพราะถ้ามันเคยชิน พอมันเคยชินนะ สิ่งที่มีการปฏิบัติในกรรมฐานเขาห่วงที่สุดคือสัญญา คือสัญญา คือความจำ คือทำซ้ำๆ

หลวงตาท่านสอนให้มีอุบาย อุบายพลิกแพลงของมัน อุบายพลิกแพลงของมัน เราพุทโธๆ ถ้ามันพุทโธไม่ได้ก็อานาปานสติ เรามาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราพลิกแพลงของเรา พอพลิกแพลง มันมีพลิกมีแพลงคือเราเปลี่ยนกิริยาต่างๆ มันเปลี่ยนให้กิเลสมันตามไม่ทันด้วย ให้การพัฒนาของเราดีขึ้นด้วย ฝึกหัดของเราอยู่อย่างนี้

แล้วถ้ามันแบบว่ามันพิจารณากายแล้วมันไม่ถนัด มันไม่เชื่อ

ความที่ไม่ถนัด ไม่เชื่อ มันไม่ตรงกับความเห็นของเรา คือว่าจิตที่เรารู้ว่าไม่ชอบ ไม่ต้องทำก็ได้ จิตที่มันชอบ เราควรทำ

แต่เวลาจิตที่มันไม่ชอบ เวลาทำไปแล้วเราบอกไม่ชอบ แต่สักวันหนึ่งถ้าไปทำแล้วมันชอบละ อย่างเช่นเราว่าสิ่งนี้มันไม่ดีๆ แต่เราไม่รู้ว่สิ่งนี้มันยอดเยี่ยมจริงๆ เลย ถึงวันนั้นนะ

คำว่า “เราจะไม่ปฏิเสธอะไรทั้งสิ้น”

เวลาเราฝึกหัดสมาธินะ หายใจเข้านี่พุท หายใจออกนี่โก ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเพื่อความ เป็นสมาธิ คำว่า “เป็นสมาธิ” มันเป็นพลังงาน เหมือนสะสมใจ เราพูดบ่อย เหมือนคนกางร่ม แล้วหุบร่ม พอกางร่มไปก็เหมือนความคิดมันแผ่ออกไป แล้วหุบไม่ได้ ร่มนี้หุบไม่ได้ มันกางอยู่อย่างนี้ เวลาเราหุบปั๊บคือหุบร่ม ก็กางร่มกับหุบร่ม

ไฉนก็เหมือนกัน ถ้าเป็นทำสมาธิฯ นะ มันมีพลังงาน พอพลังงานแล้ว พลังงาน หลงตา ใช้คำว่า “น้ำล้นแก้ว ซาล้นถ้วย”

เพราะน้ำก็คือน้ำ ถ้วยก็คือถ้วย เวลาเทแล้วมันก็ได้แค่ถ้วยนั้นนะ สมาธิมันก็ได้แค่นั้นนะ แต่ถ้าไม่มีสมาธินะ เราไม่มีน้ำนะ เราดำรงชีพไม่ได้หรอก แต่เวลากลับขึ้นสู่วิปัสสนา หลงตา ท่านสอนเลย แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่คนจะมีอำนาจวาสนาอธิบายได้ไม่ได้เท่าตนเอง

ท่านบอก เวลาขึ้นของปัญญาไม่มีขอบเขต

ขึ้นของปัญญาถ้ามีขอบเขตนะ ก็เลสมันหลบซ่อนตรงนั้น

พอขึ้นของปัญญานี้ใส่เต็มที่แล้ว แต่ใส่เต็มทีเดียวกำลังของสมาธิ กำลังของสมาธิคือ พลังงาน สมาธินี้คือพลังงาน พลังงานถ้ามันติดกับอะไร มันเข้าไปใช้กับวัตถุสิ่งใด มันจะเป็น ประโยชน์แค่ไหน ปัญญาไม่มีขอบเขตเลย เวลาถึงขั้นปัญญาเราเต็มทีของเราไปเลย ถ้าเต็มทีไปเลย นี่มันคนละขั้นตอนกัน

ฉะนั้น คำว่า “สมาธิฯ” แล้วบอก สมาธิจะเป็นไฉนนั้น จะเป็นไฉน...ไม่ใช่

สมาธิมีสัมมากับมิจา แล้วถ้ามันโง่มันเข่อ มันโง่หรือฉลาด อันนั้นคือปัญญา นี่เวลาโง่หรือฉลาดโง่ โง่รักษาไม่เป็นมันก็เสื่อม ฉลาดรักษาดี สมาธิก็ดีขึ้น แล้วถ้าสมาธิบวกขึ้นไปแล้ว มันสัมปยุต

เวลาหลงตาท่านสอน มันสัมปยุตไปด้วยอะไร สมาธิสัมปยุตไปด้วยปัญญา สมาธิสัมปยุตไปด้วยมาร สมาธิไปสัมปยุตกับอะไร คือเราไปผสมกับอะไรไป ส่วนผสมนะสมุทัย

ถ้ามันพิจารณาของมันไปนะ ค่อยๆ ทำของเราไป ฉะนั้นถึงบอกว่า ไฉนมันจะเป็น วิปัสสนาหรือไม่

มันเป็นห่วงว่าจะได้วิปัสสนาหรือไม่วิปัสสนา วิปัสสนาหรือไม่วิปัสสนา ถ้าเราพิจารณาของเราไปแล้วถ้ามันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ผล เอาที่ผล เราฝึกหัดที่ผล

ฉะนั้นถึงบอกว่า ปัญญาอบรมสมาธิเป็นการยืนยันว่า นักปฏิบัติทั้งหมดทำได้แค่สมาธิ แล้วเป็นมิจฉาอีกต่างหาก เพราะมันเข้าใจว่าสมาธินั้นเป็นคุณธรรม เป็นมรรคเป็นผล ไม่ใช่वासนาคนมีเท่านั้น

แล้วถ้ามันเป็นวิปัสสนาๆ วิปัสสนาคิดเอาเองก็เป็นเรื่องโลก คิดกันอยู่นี้ ใช้ปัญญาอยู่นี้ ถ้าอย่างสูงก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ แต่เขาใช้ปัญญาแล้วเขาก็ว่าเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาไปที่ไหน อะไรเป็นวิปัสสนา

ฉะนั้น เวลากรรมฐานเขาคุยกันนะ โลกียะกับโลกุตตระ คนที่ไม่เคยวิปัสสนาจะไม่รู้จักโลกุตตระ แล้วโลกุตตระไม่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ ไม่มีอยู่ในตำรา มันอยู่แต่ชื่อ แต่ตัวจริงไม่มี

ตัวจริงถ้ามันมีนะ มันแยกได้หมดนะ มันเข้าใจได้หมด อันนี้เป็นโลกุตตระ เพราะเราใช้ปัญญาตลอด มันเป็นโลกียะไซ้ใหม่ พอเราไปเจอจริง โอ้ะ! นี่ไง เห็นโลกมันไม่เคยมีหรอก ในตำราไม่มี มีแต่ชื่อ พอมันเป็นที่เรา เอ้อะ! โอ้โฮ! มันถึงแยกออกว่าอะไรเป็นโลกุตตระ อะไรเป็นโลกียะ

ไม่ใช่ว่า กุพอใจกับเป็นโลกุตตระ ถ้าพวกคุณนี้ ลูกศิษย์คุณนี้เป็นโลกุตตระ ถ้าไม่ใช่ก็เป็นโลกียะ

มีมิจฉิทธิอะไร คนพูดมิจฉิทธิอะไร อาจารย์มีมิจฉิทธิอะไร มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันทิฏฐิโก มันเป็นขึ้นมาในความรู้สึกในใจของเขา เอ็งมีมิจฉิทธิอะไรล้วงเข้าไปในใจเขา ใครเป็นคนบัญญัติชื่อว่าเป็นหรือไม่เป็น

แต่ในวงกรรมฐานนะ เขาให้คนเป็นพูด แล้วครูบาอาจารย์ท่านคุยกัน ใช่หรือไม่ใช่ ครูบาอาจารย์ท่านไม่ได้จับผิดใคร ท่านไม่ได้รังแกใคร แต่ครอบครัวกรรมฐานเขารักกัน เขาประพฤติปฏิบัติแล้วเขาตรวจสอบ

การตรวจสอบนี้หายากนะ ตรวจสอบว่ามันถูกหรือไม่ถูก ดีหรือไม่ดี แล้วช่วยกันเจอจาน เขาไม่ได้มาคุยกันเพื่อจับผิดนะ เขาคุยกันเพื่อส่งเสริม ถ้าใครดีก็ส่งเสริม ถ้าใครไม่ดีก็แก้ไขให้มันดี วงกรรมฐานเขาคุยกันเพื่อทะนุถนอม เพื่อเชิดชู เพื่อการกระทำ ไม่ใช่ว่ามึงผิดๆ ไม่มี

มึงผิคนะน่าสงสาร ในวงกรรมฐานถ้าผิคนะ ไ้โฮ! อุ่มเลย หลวงปู่ฉันนี่อุ่มเลย ถ้าผิคนะ อุ่มแล้วเอามาฟุ่มฟัก เขาไม่ใช่เอามาเหยียบย่ำทำลาย ไม่มี

นี่พูดถึงว่าธมฺมสากัจฉา ธิมฺมสากัจฉา เอตมฺมมฺกฺลมฺมุตฺตมํ เป็นมงคลชีวิต เป็นมงคลของการประพฤติปฏิบัติ เป็นมงคลของคณะสงฆ์ ครูบาอาจารย์ถ้าท่านเป็นธรรมๆ ท่านเป็นธรรมอย่างนี้

ไม่ใช่เที่ยวมาจี๋มาตรวจมาสอบ ไ้ที่ตรวจสอบนี้เราคุยกันเป็นทางวิชาการใช้ไหม ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา มีแต่มีจลาหรือสั้มา ถูกกับผิดไ้

ถูกก็คือความถูกต้องดีงามในพระพุทธศาสนา ถ้าผิดก็กิเลส กิเลสมันแก้ไขมันปิดเปื้อนเราก็กั้แก้ไขกัน ทำกันให้มันเป็นความถูกต้องดีงามให้ชอบธรรมเท่านั้น นี่เป็นมงคลชีวิต เป็นการธมฺมสากัจฉา เอตมฺมมฺกฺลมฺมุตฺตมํ จบ